

Hamza AKENGİN

Siyasi Coğrafya

İnsan ve Mekân Yönetimi

8. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1383
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi
Yayın No | Publication Number: 2026/133

Kitap Adı: Siyasi Coğrafya İnsan ve Mekân Yönetimi
Book Title: Political Geography: People and Space Management
ISBN: 978-625-5007-06-3
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786255007063

Yazar(lar) | Author(s): Hamza AKENGİN | orcid.org/0000-0002-0626-3819
Kurum | Institution: Marmara Üniversitesi | Marmara University

Konu Kategorisi | Subject Categories: Coğrafya, Beşerî Coğrafya, Siyasi Coğrafya | Geography,
Human Geography, Political Geography

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm
Baskı Sayısı | Edition: 8
Sayfa Sayısı | Pages: 360

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül 2026 | September 2026
Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye
Mizanpaj | Layout: Vildan YAVUZ
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

*Okuma yazmayı asker ocağında öğrenen,
kırkı aşan yaşından sonra göç etme cesaretini göstererek,
bizleri tarla sulama kavgalarından kurtaran babam
ve kendi okuma yazma bilmediği halde,
kırk haneli bir köyden geldiği milyon nüfuslu İstanbul'da
küçük oğlunu okula yazdırmak için günlerce okul okul dolaşan
annemin aziz hatıralarına.*

YAZAR HAKKINDA

Prof. Dr. Hamza AKENGİN (UZUNEMİNOĞLU)

M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliğini bitirdi. Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi'nde tamamladı. 1990 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği'ne Öğretim Görevlisi olarak atandı. 1992 yılında doktorasını tamamladı. 1995 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne Yardımcı Doçent olarak atandı. 1999 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim dalına naklen geçiş yaptı. 2004-2007 yılları arasında Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi bölümünde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. 2010 yılında Coğrafya Öğretimi alanında Doçent unvanı aldı. 2011 yılında yaklaşık 5 ay süre ile ABD'de University of Akron'da misafir araştırmacı olarak bulundu. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Beşerî ve İktisadî Coğrafya Anabilim Dalına atandı ve Nisan 2026'de Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü Beşerî ve İktisadî Coğrafya Anabilim Dalı'ndan emekli oldu.

1990 yılından 2026 yılına kadar beşerî ve iktisadi coğrafya alanında BAP projelerinde araştırmacı ve proje yöneticisi olarak çalıştı. TÜBİTAK Orta Öğretim Öğrencileri bölge sorumluluğu yaptı. TÜBİTAK Bilim Söyleşileri programında Orta Öğretim Öğrencileri ile bilim söyleşileri yaptı. 2004-2007 yılları arasında KKTC'de Doğu Akdeniz Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Beşerî ve İktisadi Coğrafya, coğrafya eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi, siyasi coğrafya, jeopolitik, Ortadoğu ve Türk Dünyası alanlarında dersler verdi, yüksek lisans ve doktora tezlerini yönetti. Söz konusu bu alanlarda makale, bildiri ve kitaplar yayımladı. Çeşitli uluslararası ulusal kongre ve sempozyumlara bildiri ile katıldı.

ÖN SÖZ

Strabo coğrafyanın faydacılığıyla ilgili görüşlerini açıklarken Yunan ve Roma toplumlarında coğrafyanın üstlendiği merkezi görevin siyasal olduğunu vurguluyordu. Strabo'nun: "Coğrafyanın büyük kısmı devletlerin ihtiyaçlarına hizmet eder... tümüyle coğrafyanın kumandanların faaliyetleri üzerinde doğrudan büyük bir etkisi vardır" şeklinde özetlenen görüşlerinden de bu ağırlık açıkça belli olmaktadır. Böylece, coğrafyanın rolü daha fazla toprak fethetmeleri, yönetimleri altında bulunan topraklardaki güçlerini sürdürebilmeleri için yöneticilere bilgi sağlamak oluyordu.

Geçmişte, gerçekten de coğrafya hep savaş ve fetihle ilişkilendirilmiş, neredeyse bir "askerlerin ihtiyacını karşılayan bilim" gibi görülmüştür. Bu görüşün temelinde yatan bir neden de bu dönemlerde coğrafyacılar büyük görev düşmüş olmasıdır. Zamanla, bazen savaşın yanına barış da eklenerek, ikili bir değerlendirmeye gidilmiştir. Örneğin Jean Brunhes ve Camille Vallaux'nun 1921'de birlikte yayımladıkları *Géographie de l'Histoire-Géographie de la Paix et de la Guerre sur terre et sur mer* (Tarihin Coğrafyası-Karada ve Denizde Barışın ve Savaşın Coğrafyası) adlı kitapları gibi.

Günümüzdeyse, siyasi coğrafya artık çok daha geniş bir kapsam kazanmış ve yaygınlaşmıştır. Uluslararası sorunların coğrafi temellerini sunmada siyasal coğrafyadan yararlanılırken, beşerî (ve ekonomik) coğrafyanın çok çeşitli konularında hatta her konusuna da bir ölçüde siyasal bir bakış açısıyla yaklaşılabilmektedir. Nüfusun, tarımın, sanayinin coğrafyasından ticaretin siyasal coğrafyasına kadar birçok konuda bu yaklaşım karşımıza çıkarken, enerjinin siyasal coğrafyası daha da çok ilgi çekmektedir; şehirleşmede çekirdek alanlar, başkentler, şehir-devletler gibi konulara da siyasal coğrafya bakış açısından bakılabilmektedir.

Ama bir de tek başına teoriler ve ilkelerin ortaya konduğu, kendi konusuna sahip bir "Siyasal Coğrafya" vardır. İster "siyasal davranışların mekânsal özelliklerinin incelenmesi" gibi kısa bir tanımlamayla yaklaşılsın isterse —bu kitapta da yer verilen— çok daha karmaşık tanımlara girilsin "siyasal coğrafya" günümüzde coğrafya içinde büyük önem kazanmıştır. Ancak, siyasal bakış açılarına sahip çeşitli yayınlar yapıldıysa da nedense "siyasi coğrafyanın" teori ve yaklaşımlarını ele alan, özellikle gittikçe daha çok tartışılan "devlet", "millet", "ulus", "sınırlar" gibi olgular ve bunların sorunları üzerinde duran, şimdi daha çok ilgi çekmeye başlayan "siyasal kültürü" tartışan, bu konulardaki zıtlıklar ve aykırılıkları coğrafi açıdan ele alan yayınların sayısı azdır. İşte bu kitap "siyasi coğrafyadaki" sözü edilen eksikleri giderme konusunda önemli bir katkı olacaktır.

Prof. Dr. Nazmiye ÖZGÜÇ

YAZARIN ÖN SÖZÜ

Bu çalışma yıllardır okutmakta olduğum “Siyasi Coğrafya” ders notlarının gözden geçirilerek sistematik hale getirilmesiyle oluşmuştur. Genel olarak Fen-Edebiyat Fakülteleri Coğrafya bölümleri ile Eğitim Fakültelerinin Coğrafya Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programlarında yer alan “Siyasi Coğrafya” derslerine yönelik olarak hazırlanmış olan bu kitabın içeriğinin tarihçiler, siyaset bilimiyle uğraşanlar başta olmak üzere, sosyal bilimlere ilgi duyanların önemli bir kısmına konu ile ilgili genel bir bakış kazandıracağı düşünülmektedir. Ayrıca içeriğin aktüel konulardan oluşması dolayısıyla, genel okuyucuya da hitap edeceği umulmaktadır.

Siyasi coğrafya ve jeopolitik, batı ülkelerinde oldukça popüler bir alan olup, bu konularda yayın sayısı büyük bir hızla artmaktadır. Birçok konuda olduğu gibi bu alanda da ülkemizde yeterli yayın ve çalışmanın varlığını iddia etmek mümkün değildir. Özellikle coğrafyacılar tarafından hazırlanmış kitap veya bilimsel makalenin azlığı dikkat çekmektedir. Türkiye Jeopolitiği ile ilgili birkaç makalenin bazı “Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği” kitaplarında, kitap bölümü halinde yer aldığı görülmektedir. Bilimsel dergilerde yayımlanmış az sayıda makale de bulunmaktadır. Siyasi Coğrafya konusunda Prof. Dr. Süha GÖNEY, Kâmil GÜNEL ve Prof. Dr. Ramazan ÖZEY’in imzalarını taşıyan başlıca kitaplar bulunmakla birlikte, çalışmamız mevcut kaynaklara alternatif olma iddiası olmayıp; siyasi coğrafya konusunu farklı bir bakış açısıyla ele alma düşüncesiyle meydana getirilmiştir.

Ele alınan konular 30 harita, 7 fotoğraf, 1 tablo, 2 şekil, 1 karikatür ve belgesel niteliğindeki çok sayıda sinema filmi tavsiyesi ile görsel olarak desteklenmeye çalışılmıştır. Özellikle haritalar tarih ve siyasetle ilgilenenler için orijinal sayılabilecek niteliktedir. Konular açıklanırken olabildiğince güncel kaynaklardan yararlanılmaya dikkat edilmiştir.

Haritaların çizimindeki yardımları ve gösterdikleri hassasiyetten dolayı Melike KARAMAN ve Ayşe YENEROĞLU’na, metni dil bilgisi kuralları bakımından düzelten öğrencilerim Ahmet KATILMIŞ, Ahmed Emin OSMANOĞLU, Gizem BENGİÇ, E. Özlem YİĞİT, Kerem ÇOLAK ile Gülten YILDIRIM’a, sözlük kısmının düzenlenmesi ve çalışmanın biçim yönünden son şeklini almasındaki yardımlarından dolayı dostum Dr. Latif BEYRELİ’ye, fikirlerinden her zaman faydalandığım, önerileriyle metnin olgunlaşmasına çok önemli katkıları olan Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN’a, hem dil bakımından hem de içerik konusundaki tavsiyelerinden dolayı değerli meslek-

taşıım Prof. Dr. Yücel KABAPINAR’a, ilk okumalarını yaparak metnin oluşmasındaki yönlendirmelerinden dolayı değerli dostum Prof. Dr. Cemal YILDIZ’a, kitabın görsel bakımından son şeklini almasındaki tavsiyelerinden dolayı arkadaşım, dostum Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK’e, yayın aşamasında yönlendirmeleri için Prof. Dr. Hakkı YAZICI’ya, bu kitabı yazma konusunda başından beri beni destekleyen dostum Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN’e ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum, materyal temini ile özellikle devlet ve sınırlarla ilgili metinlerin oluşturulmasındaki desteğinden dolayı saygıdeğer hocam Prof. Dr. Nazmiye ÖZGÜÇ’e teşekkürü zevkli bir görev kabul ediyorum.

Siyasi Coğrafya: İnsan ve Mekân Yönetimi’nin önceki baskılarında gözden kaçan çok küçük de olsa yazım ve imla hataları olduğu görülmüştür. Kitabın sekizinci baskısı için hazırlık yapılırken bunlar düzeltilerek daha akıcı bir metin oluşturulmasına gayret edilmiştir. Geçen zaman içerisinde meydana gelen gelişmeler dikkate alınarak siyasi coğrafya ve jeopolitikle konusunda bazı yeni başlıklarla içerik zenginleştirilmiş, sözlüğe ilaveler yapılmış, kaynakça gözden geçirilmiş, indeks güncellenmiştir. Kapak fotoğrafı 2010 yılında ABD, Şikago’daki Millenyum parkta tarafımdan çekilmiştir. Fotoğraf Millenyum parktaki Millenyum Küresindeki yansımaları göstermektedir. İnsan mekân yönetiminde esas olanın insanların olaylara hangi yönü ile baktığı ve nasıl ele aldığıdır. Bu bakımdan bu fotoğrafın insan mekân ilişkisini yansıtmayı bakımında başlığa uyduğu kanaatindeyim. Fotoğrafta hem mekân ve hem de fotoğrafı çeken de dahil olmak üzere insanlar yer almaktadır. Elinizdeki eserin ilk 7 baskı ve yayını Pegem Akdemi tarafından yapılmıştır. 2010 yılında ilk baskının yapılmasından 7. Baskıya kadar olan süreçte destek olan, katkı veren Pegem Akademi yayınevi yönetimi ve çalışanlarına teşekkürü bir borç biliyorum.

Bu çalışmanın bir de arka planında olanlar var: Oğullarım Ufuk Emin, Mehmet Efe, Hakkı Orhun ve eşim Esen Hanım. Onlarla geçirmem gereken zamanın bir kısmını bu çalışmada kullandım. Anlayışla karşılayacaklarını umarak, onlara da ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Okuyuculara, hayatımızın bir parçası haline gelen ve her geçen gün karmaşıklaşan insan ve mekân yönetimi ile ilgili sorunları anlama ve yorumlamada genel bir bakış açısı kazandırması, siyasi coğrafya ile ilgili olarak soru veya sorunlara cevap vermesi temennisi ile.

Dr. Hamza AKENGİN (UZUNEMİNOĞLU)

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA.....	V
ÖN SÖZ	VII
YAZARIN ÖN SÖZÜ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
HARİTA, TABLO VE FOTOĞRAF LİSTESİ	XVII
ŞEKİL VE KARİKATÜR LİSTESİ.....	XIX
OKUMA PARÇALARI	XXI
ÖZET.....	XXIII
ABSTRACT	XXIV

1. BÖLÜM

GİRİŞ

GİRİŞ	3
Siyasi Coğrafya	4
Siyasi Coğrafyanın Ortaya Çıkışı	6
Siyasi Coğrafyanın Konusu ve İnceleme Alanı	8
Modern Siyasi Coğrafyanın İlgilendiği Konular	9
Siyasi Coğrafya, Jeopolitik ve Jeostrateji	10
Siyasi Coğrafya ve Kültür	19
Coğrafyanın Siyaset Üzerindeki Etkisi	21
Coğrafi Zorunluluk	25
Lokasyonun Stratejik Önemi	26
Siyasi Coğrafya ve Siyasi Kültür	28
Siyasi Coğrafya, Sanayileşme Politikaları ve Sanayide Yer Seçimi	30

Siyasi Coğrafya ve Değişim	31
Siyasi Coğrafyada Bölgeler	32
Siyasi Coğrafya ve Yönetimde Standart	32
Siyasi Coğrafyada Yaklaşımlar	33

2. BÖLÜM

SİYASİ COĞRAFYANIN GELİŞMESİ VE ANA HATLARI İLE JEOPOLİTİK TEORİLER

SİYASİ COĞRAFYANIN GELİŞMESİ VE ANA HATLARI İLE JEOPOLİTİK TEORİLER.....	37
Jeopolitik ve Harita	37
Jeopolitikte Yaklaşımlar	40
Jeopolitikte Yeni Eğilimler ve Jeopolitik Kültür	44
JEOPOLİTİK HÂKİMİYET TEORİLERİ.....	49
Kara Hâkimiyeti Teorisi.....	50
Kenar Kuşak Hâkimiyeti Teorisi	58
Kara Hâkimiyeti ve Kenar Kuşak Hâkimiyet Teorileri ve İki Kutuplu Dünya	59
Kara Hâkimiyeti ve Kenar Kuşak Hâkimiyeti Teorilerinde Türkiye	60
Deniz Hâkimiyeti Teorisi	61
Hava Hâkimiyeti Teorisi	62
Jeopolitik ve Yayılmacılık Faaliyetleri.....	65
Ratzel'in Organik Devlet Teorisi	65
Amerikan ve Alman Yayılmacılığı	67

3. BÖLÜM

SİYASİ COĞRAFYADA ORGANİZASYONLAR: DEVLET, MİLLET VE MİLLÎ DEVLET

SİYASİ COĞRAFYADA ORGANİZASYONLAR: DEVLET, MİLLET VE MİLLÎ DEVLET	71
Devletin Karakteristik Özellikleri	72
Devlet ve Ulus	73

Millî Devletlerin Ortaya Çıkışı.....	74
Millet ve Millî Devlet.....	75
Millî Devlet.....	75
Ulus Devlet	76
Millî Olmayan Devletler	78
Devletlerin Sınıflandırılması	79
A- Etki Alanlarına Göre Devletler	79
B- Alanlarına Göre Devletler	83
C- Biçimlerine (Şekillerine) Göre Devletler	85
D- Siyasi Yapılarına Göre Devletler	88
E- Gelişmişlik Seviyelerine Göre Devletler.....	99
F- Günümüzde Mevcut Olmayan Devletler	103
Özelliği Olan Bölgeler ve Devletlerin Fizyografik Sınıflandırılması	108

4. BÖLÜM

SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER (GÜÇ KAYNAKLARI)

SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER (GÜÇ KAYNAKLARI)	115
Yüzey Şekilleri	118
İklim	118
Konum.....	120
Alan	122
Siyasi Coğrafyada Sınırlar.....	122
Sınır Tipleri.....	126
Uluslararası Sınırların Oluşması ve Değişmesi.....	128
Kıta Sahanalığı-Deniz Sınırı-Münhasır Ekonomik Bölge	131
Etnografik Sınırlar	132
Sınırlar ve Başkentler.....	134
Sınır Anlaşmazlıkları	136
Sınır Politikaları	138
Sınırdış Ülkelerin Sayısı.....	138

Hâkimiyet Alanı Bakımından Sorunlu Bölgeler	140
Kilitli Ülkeler / Kapalı Ülkeler	141
Ada Ülkeleri.....	142
Tek Devletle Sınırı Olan Ülkeler	143
Devletin İç Birliği	143
Milliyetçilik	144
Birleştirici-Bütünleştirici Kurumlar	145
Milliyetçilik ve Merkezkaç Güçler.....	146
Ruanda İç Savaşı'na Giden Süreç	146
Nüfus	149
Yönetim Biçimi	151
Ekonomi	152
Ulaşım ve İletişim	154
Ordu.....	154
Dış İlişkiler.....	155

5. BÖLÜM

DÜNYADA GÜÇ MÜCADELELERİ

DÜNYADA GÜÇ MÜCADELELERİ	159
Devletler Arasında Güç Mücadelesi.....	159
Milletler Arasında Güç Mücadelesi.....	160

6. BÖLÜM

DÜNYADAKİ ANLAŞMAZLIK VE ÇATIŞMA BÖLGELERİ

DÜNYADAKİ ANLAŞMAZLIK VE ÇATIŞMA BÖLGELERİ.....	169
Kafkaslar	173
Asya.....	174
Afrika	176
Ortadoğu.....	178

7. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK KONUMU	183
-------------------------------------	-----

8. BÖLÜM

DEĞİŞEN DÜNYA, ORTADOĞU VE TÜRKİYE

DEĞİŞEN DÜNYA, ORTADOĞU VE TÜRKİYE	223
Dünya	223
Ortadoğu.....	228
Irak, İran, Mısır, Suriye, Libya ve Yemen.....	229
Türkiye	240

9. BÖLÜM

SEÇİM COĞRAFYASI

SEÇİM COĞRAFYASI	253
Seçim Bölgeleri	255
Seçim Hileleri.....	256
Seçim Sonuçlarının Analizi ve Mekânsal Değişim	259

10. BÖLÜM

PAKT VE BİRLİKLER

PAKT VE BİRLİKLER	265
Birleşmiş Milletler (BM).....	267
Avrupa Birliği (AB/European Union-EU)	269
Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (KEİ-Black Sea Economic Cooperation Organization).....	270
Arap Birliği (Arab League)	271
Afrika Birliği	271
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT-Commonwealth of Independent States).....	272

İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth)	273
Uluslararası Frankofoni Örgütü-Organisation Internationale de la Francophonie...	274
G7 veya G8 Ülkeleri.....	274
Gelişmekte Olan 8 Ülke (D8).....	275
G20 (Ekonomi Bakanı ve Merkez Bankası Müdürü Grubu)	275
Şanghay İş Birliği Örgütü (Shanghai Cooperation Organization)	276
Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)	276
İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT/OIC)	277
Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (Collective Security Treaty Organisation)	277
Türk Devletleri Teşkilatı (Türk Konseyi, Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi- TDİK)	278
NATO (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü).....	278
Varşova Paktı	279

11. BÖLÜM

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK	281
KAYNAKLAR.....	311
DİZİN	323

HARİTA, TABLO VE FOTOĞRAF LİSTESİ

Harita 1: Ukrayna, Rusya Federasyonu ve Kırım'ın Konumu	18
Harita 2: Rusya Tarafından İşgal Edilen Ukrayna Toprakları	18
Harita 3: 1884-1885 Berlin Konferansı ile Avrupalı devletler tarafından paylaşılan Afrika kıtasında kurulan sömürgeler.	39
Harita 4: Mackinder'in Dünyası	51
Harita 5: Kara Hakimiyeti Teorisi'nde Bölge Sınırları	59
Harita 6: 19. Yüzyılda Bazı Devletler ve Hâkimiyet Alanları	82
Harita 7: 20. Yüzyılda Bazı Devletler ve Hâkimiyet Alanları	82
Harita 8: Şekillerine Göre Devletlere Örnekler	88
Harita 9: 15. Yüzyıl Sonunda (1492) Dünya'da Hâkim Güçler	89
Harita 10: 16. Yüzyılda Avrupa'nın Başlıca Devletleri (Kaynak: Euratlas)	90
Harita 11: 18. Yüzyılda Avrupa'nın Başlıca Devletleri	91
Harita 12: 20. Yüzyıl Başında Avrupa'nın Başlıca Devletleri	92
Harita 13: 20. Yüzyıl Başında Dünya'da Yönetim Biçimleri	92
Harita 14: 1930 Yılında Ortadoğu'da Egemenlik Durumu	94
Harita 15: 20. Yüzyıl Ortasında Dünya'da Yönetim Biçimleri.	94
Harita 16: 20. Yüzyıl Ortalarında Bazı Devletler ve Hâkimiyet Alanları	95
Harita 17: 20. Yüzyıl Sonunda Dünya'da Yönetim Biçimleri.....	96
Harita 18: Gelişmişlik Düzeyine Göre Dünya Ülkeleri.....	102
Harita 19: Dünya'da Başlıca Bölgeler.....	111
Harita 20: Afrika'da Devlet ve Etnik Grupların Dağılımı	136
Harita 21: Exclave ve Inclave: Guantanamo Körfezi	140
Harita 22: Dünya'da Denize Kıyısı Olmadığı İçin “Kapalı Ülke/Kilitli Ülke” Olarak Kabul Edilen Devletler	144
Harita 23: Dünyada Sıcak Çatışma ve Savaşların Devam Ettiği Bölgeler	170
Harita 24: Dünya'nın Başlıca Petrol Üretim Bölgeleri.....	191

XVIII

Harita 25: Türkiye Libya Münhasır Ekonomik Bölge Haritası	214
Harita 26: Demirperde ülkeleri.....	227
Harita 27: Dünya’da Başlıca Pakt ve Birlikler (2009).....	266
 Tablo 1: Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin yönetim biçimlerinin dağılışı.....	98
 Foto 1: Savaş ve çatışmalarda en büyük acıyı olup bitenden habersiz olan, ne olduğunu anlayamayan çocuklar çekmektedir. 1994 yılında Ruanda’da meydana gelen kabile savaşında ölen, yaralanan ve öksüz kalan bir grup çocuk aynı resim karesinde.	101
Foto 2. Trump ve Avrupalı liderler	166
Foto 3. Filistin topraklarının paylaşımı için 29 Kasım 1947’de birleşmiş milletlerde yapılan oylama tutanağı.	179
Foto 4: Türkiye ile Ermenistan arasındaki protokolün imza töreni. Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı ile Ermenistan Dışışleri Bakanı masada protokolü imzalarken, masanın arkasındakiler: Sağdan sola doğru; Slovenya Dışışleri Bakanı Samuel Zbogar, Rusya Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov, ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton, Fransa Dışışleri Bakanı Bernard Kouchner, İsviçre Dışışleri Bakanı Micheline Calmy-Rey ve AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana (10 Ekim 2009, Zürih).	194
Foto 5. Donald Trump’ın Suriye’de çatışmaların sona erdiğine dair tweet mesajı ...	205
Foto 6: İranlı bir general, çocuk yaştaki Rıza Pehlevi’nin elini öpüyor.	230
Foto 7: Gezi olayları sırasında işgal edilen Taksim Meydan’ındaki Atatürk Kültür Merkezi binası	245

ŞEKİL VE KARİKATÜR LİSTESİ

Şekil 1. Jeopolitik Kültür.....	46
Şekil 2. Seçim Bölgelerinin Oluşturulması Yoluyla Seçim Hilesine Örnek Olarak Verilen Massachussetts Eyaleti Essex Seçim Bölgesi Haritası.....	258
Karikatür 1. Bosna Hersek'te Boşnaklara yönelik saldırıların tarihi geçmişine vurgu yapan çizim.	172

OKUMA PARÇALARI

Spor ve turizm faaliyetlerine katılım ve siyaset	9
Zeytinyağı yiyemem aman	14
Jeostrateji-Asker yolculama	15
Uygulamalı Jeopolitik: Kırım.....	15
Refahtan Sefaletle Lübnan.....	23
İstanbul ve Çanakkale Boğazları	27
Amerikalı.....	76
Bağımsızlık Her Şey Değil	110
Çelişkiler Ülkesi: Nijerya	123
Coğrafya kaderdir diyenlere: Nogales Arizona ve Nogales Sonoro	127
Caber Kalesi	141
İki kutuplu Dünya'ya giden yolun kilometre taşları	224
Bir gazetecinin gözü ile Lübnan	232
Kelebek Etkisi: Mohammed Bouazizi ve Arap Baharı.....	233
Yemen türküsü	239
VAKA İNCELEMESİ: Seçimler ve sosyal medya	256

POLITICAL GEOGRAPHY: PEOPLE AND SPACE MANAGEMENT

ÖZET

Siyasi Coğrafya İnsan ve Mekân Yönetimi başlıklı eser, insan ile mekân arasındaki idari ve siyasi ilişkileri siyasi coğrafya ve jeopolitik disiplinleri çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Çalışma, siyasi coğrafyanın ortaya çıkışı, konusu ve inceleme alanlarıyla başlayarak jeopolitik, jeostrateji, kültür ve coğrafi zorunluluk gibi temel kavramları tanımlamakta; ardından disiplinin tarihsel süreçteki gelişimini incelemektedir. Bu doğrultuda Kara, Kenar Kuşak, Deniz ve Hava Hâkimiyeti teorileri gibi klasik ve eleştirel jeopolitik yaklaşımlar ile Ratzel'in Organik Devlet Teorisi ve yayılmacılık faaliyetleri açıklanmakta, tüm bu teorik çerçeve Türkiye'nin küresel ölçekteki konumuyla ilişkilendirilmektedir. Kuramsal temellerin ardından devlet, millet ve ulus-devlet yapılanmaları; devletlerin mekânsal, fizyografik, siyasi ve gelişmişlik düzeylerine göre sınıflandırılması üzerinden analiz edilmektedir. Yüzey şekilleri, iklim, konum ve nüfus gibi coğrafi faktörler devletlerin güç kaynakları olarak değerlendirilirken; sınır tipleri, sınır anlaşmazlıkları, münhasır ekonomik bölgeler ile iç birliği etkileyen merkezkaç ve birleştirici dinamikler detaylandırılmaktadır. Küresel güç mücadelelerinin yanı sıra Kafkaslar, Asya, Afrika ve Orta Doğu gibi çatışma ve kriz odakları özel olarak incelenmekte; Türkiye'nin stratejik konumu ve Orta Doğu'da Irak, İran, Mısır, Suriye, Libya ve Yemen gibi ülkeleri kapsayan jeopolitik değişimlerdeki rolü değerlendirilmektedir. Ayrıca oy verme davranışlarının mekânsal dağılımı, seçim bölgeleri ve analizlerini konu edinen seçim coğrafyası ele alınmakta; son olarak Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, NATO, Türk Devletleri Teşkilatı, Şanghay İş Birliği Örgütü ve G20 gibi uluslararası, bölgesel, askeri ve ekonomik örgütlenmelerin küresel siyasetteki yeri ve işlevleri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Coğrafya, Jeopolitik Teoriler, Eleştirel jeopolitik, Jeopolitik ve harita, Jeostrateji, Ulus-Devlet, Türkiye'nin Jeopolitik Konumu, Değişen dünya, Seçim Coğrafyası, Uluslararası Örgütler ve Birlikler

ABSTRACT

The book titled *Political Geography: Human and Spatial Management* comprehensively examines the administrative and political relations between humans and space through an integrated framework of political geography and geopolitics. Beginning with the emergence, scope, and subject matter of political geography, the work defines core concepts such as geopolitics, geostrateji, culture, and geographical determinism before tracing the historical evolution of the discipline. Within this framework, classical and critical geopolitical approaches—including Heartland, Rimland, Sea, and Air Power theories—alongside Ratzel's Organic Theory of the State and expansionist practices are evaluated, directly referencing Turkey's strategic positioning. Building upon these theoretical foundations, the study analyzes the concepts of state, nation, and nation-state by classifying states according to their spatial, physiographic, political structures, and developmental levels. Geographical factors such as landforms, climate, location, and population are assessed as primary sources of state power, while border types, border disputes, exclusive economic zones, and the centripetal and centrifugal forces shaping internal unity are thoroughly detailed. Beyond global power struggles, key crisis regions including the Caucasus, Asia, Africa, and the Middle East are systematically reviewed, with a specific focus on Turkey's geopolitical position and its role amidst changing regional dynamics involving countries like Iraq, Iran, Egypt, Syria, Libya, and Yemen. Furthermore, the work incorporates electoral geography by analyzing the spatial dynamics of voting behavior, electoral districts, and election outcomes, and concludes with an examination of the global political roles of key international, regional, military, and economic organizations such as the UN, EU, NATO, Organization of Turkic States, SCO, and G20.

Keywords: Political Geography, Geopolitical Theories, Critical geopolitics, Geopolitics and map, Geostrategy, Nation-State, Geopolitical Position of Turkey, Changing world, Electoral Geography, International Organizations and Unions